

метою встановлення фактичного стану реалізації інтегрованого підходу в навчанні історії у період з 14 січня по 05 травня 2021 року нами було проведено опитування 435 вчителів історії ЗЗСО різних областей України через гугл анкету та здійснено аналіз отриманих результатів.

Аналіз відповідей вчителів дає підстави стверджувати, що переважна більшість респондентів позитивно сприймають інтегративний підхід у навчанні історії та вбачають його потенціал у формуванні ключових та предметних компетентностей учнів; подоланні фрагментарності та мозаїчності їхніх знань, формуванні в учнів інтегративного (системного) типу мислення, поглибленні взаємозв'язку навчання з повсякденною діяльністю людини.

Результати опитування дали змогу виявити низку проблем, що виникають у вчителів під час реалізації інтегрованого навчання історії, зокрема такі як: 1) пасивність учасників освітнього процесу; 2) брак як навчального часу, так і часу для підготовки вчителя; 3) відсутність методики інтегрованого навчання; 4) перевантаженість навчальної програми та підручників історії; 5) невідповідність вивчення споріднених тем різними предметами по класах.

Учасники опитування зазначили можливі виклики й ризики реалізації інтегрованого навчання історії в закладі загальної середньої освіти, серед яких такі: 1) формальний підхід до інтеграції та як наслідок перевантаженість змістом навчальної програми та підручників, що може зашкодити отриманню якісних знань учнями; 2) втрата цілісного курсу «Історія України», що недопустимо в умовах гібридної війни; 3) приділення вчителями більшої уваги своєму «фаховому» предмету в складі інтегрованого курсу та, як наслідок, отримання учнями поверхневих, а не ґрунтовних знань з історії; 4) інерція вчителів та їх неготовність до змін, відсутність зацікавленості системи ШПО у відповідній перепідготовці вчителів; 5) бюрократія та побоювання адміністрації закладів освіти щодо введення нового; 6) незацікавленість учнів, оскільки вони здають ЗНО не з інтегрованого курсу, а з курсу Історія України.

Розв'язання виявлених проблем та уникнення потенційних ризиків потребує розроблення і впровадження в освітній процес спеціальної методики інтегрованого навчання історії. Зокрема, подальшого вивчення потребують: 1) методологія інтегрування історичного змісту (критерії відбору, принципи побудови, шляхи реалізації); 2) особливості підготовки і реалізації інтегрованих уроків та проєктів; 3) методика розробки і впровадження програм інтегрованих курсів; 4) визначення форм і методів інтегрованого навчання для формування компетентностей і наскрізних умінь учнів засобами різних предметів; 5) засади розробки підручника з інтегрованого навчання історії та принципи його конструювання.

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ

*Г.В. Серова,
кандидат педагогічних наук*

Упровадження концепції Нової української школи передбачає оновлення змісту базової середньої освіти і методик навчання, що відповідають потребам

формування ключових компетентностей для життя. У Державному стандарті базової середньої освіти визначається одинадцять ключових (наскрізних) компетентностей учнів, які мають формуватися засобами усіх навчальних предметів і предметних циклів.

Екологічна компетентність «передбачає усвідомлення екологічних основ природокористування, необхідності охорони природи, дотримання правил поведінки на природі, ощадливого використання природних ресурсів, розуміння контексту і взаємозв'язку господарської діяльності і важливості збереження природи для забезпечення сталого розвитку суспільства». Визначений таким чином зміст екологічної компетентності ставить завдання опанування учнями основ екологічних знань і знань про сталий розвиток та зміни клімату, розвиток в учнів природоцільних і ощадливих моделей поведінки та мотивації до такої поведінки на щодень.

Питання сталого розвитку та зміни клімату – важлива частини громадянської освіти. Для досягнення очікуваних результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів щодо опанування цими складними темами в рамках нашого дослідження було визначено підходи до змістової та діяльнісної інтеграції у навчанні учнів 5-6 класів. Це стало основою для розроблення науково-методичного забезпечення занять з учнями 5-6 класів з проблематики зміни клімату і сталого розвитку, зокрема, сталого споживання.

Обґрунтовано зв'язок між набуттям компетентностей у навчанні громадянської освіти та активною пізнавальною діяльністю учнів у контексті міжгалузевої та внутрішньогалузевої інтеграції. Напрацьовано оптимальну структуру та формат представлення експериментальних інноваційних навчально-методичних матеріалів. Проведене нами дослідження показало, що найбільш ефективним є такий спосіб подачі матеріалу як-от: методичні розробки для вчителів та дидактичні матеріали для активної діяльності учнів, подані у форматі онлайн посібника, які можуть використовувати вчителі та учні в навчанні як онлайн, так і офлайн з використанням ІТ технологій.

Дидактичні матеріали містять комп'ютерні презентації, ігри, відео, роздавальні матеріали, що забезпечують можливість проведення учнями самостійних дослідів і планування власних дій щодо відповідального споживання і заощадження ресурсів. Методичні матеріали для вчителя містять детальний опис організації пізнавальної діяльності учнів на уроці. Добір завдань для учнів забезпечує інтерактивне навчання, особистісний підхід, актуалізацію та внутрішнє сприйняття учнями цілей навчання. Запропоновані експериментальні матеріали були апробовані та схвалені вчителями освітніх закладів різних регіонів України.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ В ГІМНАЗІЇ

***І.В. Мороз,**
науковий співробітник*

У ході дослідження теми «Методичні засади і технології інтегрованого навчання історії в гімназії» було визначено сутність інтегрованого навчання історії в